

Dorota Czajkowska

"Krakowski III"

Przegląd Historyczno-Wojskowy 16 (67)/2 (252), 217-218

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

na udziale Witolda Pileckiego w organizowaniu konspiracji w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau, a przecież ten niewątpliwie najbardziej eksponowany epizod jego biografii doskonale wpisuje się w logiczny ciąg zdarzeń całego bohaterskiego życia tego polskiego żołnierza patrioty. Witold Pilecki został przez historyków zaliczony do grona 6 najodważniejszych ludzi europejskiego ruchu oporu. Był uczestnikiem wojen 1920 i 1939 r. W 1940 r. trafił dobrowolnie do fabryki śmierci, gdzie stworzył siatkę konspiracji wojskowej. Po ucieczce z obozu był oficerem AK i uczestnikiem Powstania Warszawskiego, po którego upadku dostał się do niewoli; przebywał w obozach jenieckich w Lamsdorf i Murnau. Po wojnie wstąpił do II Korpusu Polskiego gen. Andersa we Włoszech, skąd wrócił do kraju, by działać w antykomunistycznym podziemiu. Schwytany, skazany na śmierć i w 1948 r. zamordowany strzałem w potylicę w warszawskim więzieniu na Mokotowie; miejsca pochówku nie odnaleziono do dziś.

Opracowanie Adama Cyry, opatrzone przedmową Józefa Garlińskiego, składa się ze wstępu i 9 ułożonych chronologicznie rozdziałów. Autor relacjonuje koleje losu swego bohatera począwszy od dzieciństwa, przez I wojnę światową i zwycięstwo nad sowiecką Rosją, czasy niepodległej Polski, aż po tragiczne wydarzenia II wojny światowej i pierwsze, zakończone tragicznie dla Pileckiego lata powojenne w kraju. Książkę uzupełniają aneksy zawierające zdjęcia członków konspiracji wojskowej w obozie oświęcimskim, ich wykaz oraz wspomniany raport Pileckiego. Godną podkreślenia zaletą książki jest dołączona do niej obszerna bibliografia. Korzystanie z niej ułatwia indeks osób. Przejrzysta i zwarta narracja została oparta na licznych źródłach archiwalnych, a także drukowanych: czasopiśmie, biografiami, wspomnieniach, pamiętnikach i opracowaniach.

Łukasz Łydzba, *Krakowski III/2 Dywizjon Myśliwski*,
Vesper, Poznań 2012, 224 s.

Książka jest dobrze napisaną monografią jednostki myśliwskiej, której samoloty walczyły m.in. nad Śląskiem podczas wrześniowej obrony 1939 r. III dywizjon 2 pułku lotniczego z Krakowa powstał na bazie 11 pułku myśliwskiego i był jedną z wyróżniających się jednostek myśliwskich lotnictwa wojskowego międzywojennej Polski. To właśnie w tej jednostce na początku lat 30. wypracowano innowacje w szkoleniu i stylu latania, nazywane później „krakowską szkołą latania”. O świetnym wyszkoleniu krakowskich pilotów świadczy chociażby to, że trzykrotnie w kolejnych latach (1935, 1936, 1937) zwyciężali w Centralnych Zawodach Lotnictwa Myśliwskiego. Autor zgromadził imponujący materiał źródłowy obejmujący w dużej mierze dokumenty archiwalne z zasobów Bundesarchiv-Militärarchiv, a także Instytutu i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie. Dzięki temu udało mu się z dużym prawdopodobieństwem ustalić przebieg i wyniki powietrznych walk pilotów dywizjonu.

Książkę rozpoczyna zwięzła historia dywizjonu obejmująca okres przedwojenny, tj. od powstania jednostki w 1928 r. aż po sierpień 1939 r. W tekście zostały uwzględnione wszystkie wypadki lotnicze, w których zginęli piloci dywizjonu w latach 1928–1939. Główną treścią książki są walki i losy lotników dywizjonu we wrześniu 1939 r.; bardzo skrupulatnie przedstawiono działania lotnicze od 1 do 17 września. Dobrze wyszkoleni piloci polscy walczyli wówczas z podobnie wyszkolonymi pilotami niemieckimi, ci ostatni mieli jednak o wiele nowocześniejsze, sprawniejsze bojowo samoloty. Polski myśliwiec PZL P.11c, był o 30–50 km/godz. wolniejszy od niemieckich bombowców i o ok. 175 km/godz. od Messerschmitta Bf 109E. Pomimo tak ogromnej niemieckiej przewagi technicznej, a także taktycznej piloci krakowskiego dywizjonu doskonale spisali się w czasie walk wrześniowych.

Książkę wzbogacają liczne zdjęcia archiwalne pilotów, samolotów polskich i niemieckich, a także zwycięstw i strat tytułowego dywizjonu. Lekturę ułatwia zestawienie skrótów użytych w tekście, a poszerzeniu wiedzy o polskim lotnictwie w okresie międzywojennym i jego wrześniowych walkach sprzyja obszerna bibliografia. Odwołanie się przez autora do licznych wspomnień uczestników walk powietrznych użytych powoduje, że niektóre fragmenty książki czyta się z wypiekami na twarzy. Warto też podkreślić, że książka jest przejrzystie skonstruowana i ładnie wydana.

Colin D. Heaton, Anne Marie Lewis, *Gwiazda Afryki*,
Replika, Poznań 2014, 344 s.

Książka autorstwa dvojga amerykańskich historyków wojskowości przedstawia historię Hansa Marseille'a, myśliwskiego asa z II wojny światowej, znanego również jako „Gwiazda Afryki” i „Pustynny Orzeł”. Niepokorny as Luftwaffe żył tylko 23 lata. Hans Joachim Marseille urodził się w Berlinie w 1919 r., w rodzinie o korzeniach francuskich. Jego ojciec był zawodowym wojskowym. W 1938 r. wstąpił do Luftwaffe i od tego czasu rozpoczęła się jego zawrotna kariera pilota myśliwskiego. Uczestniczył w bitwie o Anglię, a także w walkach powietrznych na Bałkanach i w Afryce Północnej. Odbił 382 loty bojowe; zestrzelił 158 samolotów na froncie zachodnim. Wypracował własny brawurowy styl walki. Mimo że walczył za hitlerowską III Rzeszę, z przekonania nie był nazistą, nie należał też do NSDAP. Starał się również przestrzegać humanitarnych zasad – odmawiał np. atakowania celów cywilnych, za co był karany przeniesieniami do innych jednostek myśliwskich. Znany był z niezależności poglądów, buntowniczej natury i skłonności do życia „na krawędzi”. Nie stronił od hucznych zabaw i towarzystwa pięknych kobiet. Zginął śmiercią lotnika 30 września 1942 r. podczas powrotu z lotu bojowego nad Egiptem.